

Breu història de l'IES Apel·les Mestres

Manuel Ramon Urban

Professor i director de l'Institut Apel·les Mestres

A MANERA D'INTRODUCCIÓ

L'Hospitalet de Llobregat ha estat sempre una ciutat que s'ha construït a si mateixa a partir de les successives onades d'emigrants que, a partir dels anys 60, van fer d'aquest municipi la segona ciutat d'Espanya no capital de província, i la segona de Catalunya. A la immigració dels anys 60, hi va contribuir la instal·lació de la fàbrica de cotxes SEAT, que va polaritzar un fort desenvolupament industrial en el nostre territori, tant per l'ocupació que comportà la mateixa fàbrica com per les indústries auxiliars i els serveis que generava. Eren anys d'una emigració jove, que venia a Catalunya a obtenir allò que no tenien a la seva terra: feina per a ells i educació per als seus fills. Les grans mancances que el sistema tenia en matèria d'habitatge, educació, sanitat i serveis socials, en general, van generar un fort moviment veïnal que amb la seva lluita i reivindicació va anar aconseguint tot allò que els poders públics no els concedia de bon grat, en especial educació pública per als seus fills i filles.

Als anys setanta, el règim franquista feia les últimes alenades. Els partits polítics i els sindicats cada cop eren més actius i les associacions veïnals intentaven posar ordre enmig del panorama que havia deixat el desenvolupament desordenat dels anys anteriors i atendre les necessitats allà on els dèficits eren més punyents, allà on els poders municipals s'havien vist superats per les demandes de la ciutadania. En aquesta època, a l'Hospitalet es varen començar a crear instituts, un per a cada barri, que, primer amb una identificació numèrica i després amb nom propi, intentaven pal·liar anys d'ignorància i marginació de les classes obreres. Així, l'Institut Mixto Número 1, al barri de Can Serra, va esdevenir el Torras i Bages; el COPEM, Institut Mixto Número 2, posteriorment prendrà el nom del barri on és ubicat, Santa Eulàlia; el Número 3, al barri de Bellvitge, va prendre també el nom del seu barri; el Número 4, situat al centre, va esdevenir el Mercè Rodoreda, i en arribar al barri de Pubilla Cases i la Florida, el consistori es va adonar que no tenia terreny per construir un institut, atesa l'excessiva densitat demogràfica i la manca de sòl edificable; així naixia el futur Institut Mixto Número 5, que hauria d'atendre les necessitats d'escolarització dels barris de Pubilla Cases i la Florida.

ELS INICIS

Com és habitual, l'Administració no segueix el ritme que les necessitats reals de la població exigeix, i aquest cas no podia ser una excepció. La necessitat de crear un institut anava per davant de les previsions i, així, es van veure obligats a construir uns barracons al Polígon Gornal, encarregats per la Delegació Provincial depenent del Ministeri d'Educació, per tal d'escolaritzar els nois i noies de la zona de Pubilla Cases i la Florida, els quals, sense mitjans de transport, havien de desplaçar-se cada dia a l'institut. El trenta d'octubre de l'any 1979 és la primera data oficial de què disposem. Es féu un claustre d'inici de curs amb una directora-fundadora nomenada per la Inspecció Provincial, la senyora Milagros Martínez de Sas.

Recordem que l'1 de març d'aquest any es van fer les primeres eleccions generals constitucionals, en les quals la desapareguda UCD va obtenir la majoria i el president Suárez passava a ser el primer president constitucional de la nova etapa democràtica. Uns mesos més tard, a l'octubre, en concret el dia 25, eren aprovats en referèndum els estatuts d'autonomia de Catalunya i del País Basc, que venien a normalitzar una situació estroncada quaranta anys enrere pel cop d'estat del general Franco, que va sumir el país en la dictadura, el retard i la repressió generalitzada (política lingüística, cultural, etc.).

Els inicis del nou institut no van poder ser més desoladors. Dos barracons situats en un solar ple de pols, que quan plovia s'enfangava i s'omplia de bassals perquè estava situat en terrenys inundables. Un grup de joves professors acollí la primera promoció d'alumnes el curs 1979-1980. En un context de precarietat, hom recorda com el secretari s'havia d'endur cada dia a casa seva la màquina d'escriure per prevenir-ne el robatori. La vocació i el voluntarisme d'un grup de joves professors, que tot just havien acabat la carrera, van permetre tirar endavant el nou curs i fonamentar la nostra història, amb tota la il·lusió i la força d'una generació que visqué un temps on tot estava per fer i lluitava per canviar el món, per tal de fer-lo més just i democràtic.

EL TRASLLAT

L'Institut Mixto Número 5 va continuar als barracons amb totes les incomoditats imaginables fins al curs 1983-84, data en la qual ens traslladarem a la ubicació actual al barri de Sanfeliu; barri situat a l'extrem nord-oest de la ciutat, a la confluència dels municipis de Cornellà i Esplugues.

En els quatre anys anteriors, havíem canviat de president de Govern. Per primera vegada, després de més de quaranta anys, va governar un partit d'esquerres, el PSOE. Les autonomies van anar assolint les competències estatutàries, entre elles les d'educació. A l'institut també va canviar la directora i va assumir aquesta responsabilitat la senyora Mireia Muntané i Tuca, que fou l'encarregada de vetllar per

Les instal·lacions de l'institut

les obres de construcció del nou edifici i la posada en marxa del centre. Abans de finalitzar el curs, en el claustre del 27 d'abril de 1983, es va decidir per votació, entre d'altres noms de personatges il·lustres de la cultura espanyola i catalana, que el nostre centre rebria el nom de l'escriptor, músic i dibuixant modernista Apel·les Mestres. Crec que el nom del poeta i dibuixant ha condicionat el tarannà del centre, envoltat d'arbres i de vegetació, que intenta recrear l'esperit de respecte i admiració per la naturalesa dels artistes vuitcentistes que conformaren el modernisme a Catalunya.

EL NOU EDIFICI I EL BARRI DE SANFELIU

El barri de Sanfeliu està situat al nord-oest de la ciutat, al cim d'un turó. Administrativament pertany al Districte I, juntament amb els barris Centre i Sant Josep. Aquesta situació i les antigues afectacions de terreny per fer la ronda de Dalt fan que sigui un barri poc desenvolupat urbanísticament i amb una baixa densitat de població, malgrat tenir sòl edificable. A més, al barri de Sanfeliu hi ha molt poca indústria i comerç, de tal manera que els seus habitants s'han de desplaçar als municipis o barris propers, en especial al barri del Centre i Sant Josep i al de Sant Ildefons del municipi de Cornellà.

Pel que fa a les característiques de la població, aquesta és majoritàriament immigrant de primera o segona generació i castellanoparlant, situació similar a la que hi ha a la resta de l'Hospitalet. El nivell mitjà de renda és baix o mitjà-baix. Aquest fet

Una arquitectura moderna al servei de la formació de l'alumnat

no ha comportat mai manca d'interès per part de les famílies per l'educació dels seus fills i filles, que desitgen per a ells una formació superior a la seva.

El barri de Sanfeliu, tanmateix, disposava i disposa d'equipaments culturals i esportius per damunt de la mitjana de la zona, si considerem la poca densitat de població, com a conseqüència de les mobilitzacions veïnals al llarg dels últims anys.

En fer l'institut les seves primeres passes, estàvem envoltats de camps que s'estenien a tocar de Cornellà, fins al punt que sovint venien ramats d'ovelles a pasturar i podies donar classe amb la bucòlica visió del pastor i les ovelles. Durant les festes de Cornellà, alguna vegada havia vingut un circ que instal·lava la carpa en els camps i podíem veure pasturar els elefants.

Poc va durar aquest estat de coses perquè amb motiu de les olimpíades del 92 vàrem començar a rebre visites d'inspecció i a ser objecte d'estudis sobre l'impacte ambiental que significaven les noves vies de comunicació. La ronda de Dalt passava a cinc metres de la tanca de l'institut i el barri quedava esquarterat. Una comissió de l'associació de veïns, el capellà de la parròquia i el director de l'institut vàrem demanar visita al president Pujol, que ens va atendre, i en un curt termini de temps es van prendre les mesures per cobrir el cinturó i evitar així que el barri quedés aïllat. El resultat d'aquestes gestions fou l'actual plaça dels Cirerers, sota la qual el trànsit de la ronda es desenvolupa sense afectar la cohesió del barri. Així, doncs, canviàrem camp per ciment, però ja se sap que el progrés és imparabile.

El president Jordi Pujol va inaugurar el centre i d'aquesta manera vam tenir l'honor de ser el primer institut que, construït per la Generalitat que ell presidia, comptava amb la seva presència. Va fer un discurs lloant la figura d'Apel·les Mestres, i en acabar va demanar a la directora i els representants del claustre si ens calia alguna cosa. La professora de música, mig en broma, va dir que un piano aniria molt bé per a les classes de la seva assignatura i per al centre. Uns quants mesos més tard ens arribà un piano i encara el tenim a l'aula de música.

ALLÒ QUE FEM I SOM

Des que es va celebrar el primer claustre, l'any 1979, han passat més de trenta anys. En aquest temps, hem deixat de ser una simple província espanyola a ser una Comunitat Autònoma, de ser una democràcia amenaçada a una de consolidada, d'un govern de dretes a un d'esquerres en l'àmbit d'estat, passant per un govern nacionalista a Catalunya fins arribar a l'actualitat, a tenir un govern tripartit. D'estar quasi aïllats en el concert de les nacions a formar part de les estructures més importants del govern mundial. De tenir una llei d'educació, a patir-ne tres de diferents en deu anys, i no es percep la sensació que això pugui canviar. D'un ensenyament a una educació, de la selecció a l'obligatorietat, i d'aquí a l'excel·lència i a la digitalització de l'ensenyament. I en això estem, amb l'ai al cor!

Enmig de tots aquests canvis, la passió per ensenyar i la feina ben feta han estat permanents per part del professorat i el personal de l'institut; tots ells han donat molt més d'allò que se'ls ha demanat. També hem procurat millorar i conservar l'edifici i les instal·lacions, tot respectant l'esperit que els seus fundadors van establir: la neteja i la conservació de les instal·lacions també és part de l'educació de les persones.

En la passió per transmetre coneixement i educar hem abocat tota la nostra dedicació: viatges a l'estranger, activitats a la neu, teatre, setmanes culturals, cursos de cuina i de *supervivència a la llar*, etc. Per dur a terme aquestes activitats, sovint ens han ajudat institucions del barri —des de l'associació de veïns a la parròquia— amb les quals sempre hem compartit una sèrie de valors ciutadans i educatius que creiem fonamentals per a la formació de les noves generacions. Cal recordar, per a aquells més joves, que un conserge i un professor d'educació física van fundar un grup de teatre amb alumnes del centre i que cada any feien d'una a dues representacions. L'èxit va ser tal que el saló d'actes de l'institut va quedar petit i vàrem haver d'anar als locals de la parròquia i fer més d'una sessió de la mateixa obra, *La dama de l'alba*, d'Alejandro Casona, resta en el nostre record. D'aquesta experiència varen sortir algunes vocacions que han encaminat els seus estudis i activitats professionals en el món de l'espectacle, en totes les seves vessants: interpretació, direcció, muntatge, etc.

Les inquietuds per formar ciutadans compromesos amb la comunitat han donat també el seu fruit. Actualment, hi ha exalumnes que han decidit dedicar-se a la política activa i ja ocupen càrrecs de govern i responsabilitat. També d'altres són metges, advocats, professors, obrers especialitzats, i han vist realitzades les seves vocacions i expectatives gràcies a l'educació proporcionada per una institució pública, que d'altra manera potser les famílies no haguessin pogut pagar. En aquest cas, pensem, la institució educativa ha complert una de les seves missions, fer d'ascensor social per tal de millorar la situació de la classe treballadora i contribuir a fer una societat més justa i equilibrada, on el lloc que cadascú ocupa no és el predeterminat pel seu naixement o posició social sinó pel seu esforç i l'educació rebuda.

Així, doncs, un institut és molt més que unes pedres i unes instal·lacions. És també el conjunt de totes les persones que, d'una o altra manera, en formen part, ocupant el seu lloc i funció: família, alumnat, treballadors, professorat... El temps ens dirà si l'hem encertada o no. El que sí que és inqüestionable és que hem de cedir el pas a les generacions que ens vénen al darrere, però ben segur quedarà l'empremta d'allò que hem fet i el record del que hem estat.

Que dintre de trenta anys algú pugui continuar escrivint aquest article serà la prova que els esforços esmerçats han valgut la pena, i que la institució continua amb la tasca d'unir els esforços de professorat i famílies per tal d'aconseguir fer dels nois i noies persones i ciutadans lliures i responsables en una societat plural i democràtica.